

A Petőfi-bicentenárium remélhetőleg igaz válaszra készíti a tudományt!

A Bács–Kiskun Megyei Közgyűlés javaslata az Országgyűlés a 2022-es és a 2023-as esztendő Petőfi-emlékévvé nyilvánította a költő születésének bicentenáriuma alkalmából.

Jövőre lesz kétszáz éve, hogy megszületett a legnagyobb költőnk, akinek nevét minden magyar ismeri, s akit a külföldi irodalombarátok is számontartanak. Nem véletlen, hogy a Magyarok X. Világkongresszusa, amelyre a Magyarok Világszövetsége rendezésében került sor 2021. augusztus 15-e és 20-a között, külön foglalkozott nemzetstratégiai konferencia keretében a költő halálának immár több mint 170 esztendő rejtélyével.

A hivatalos álláspont szerint Petőfi Sándor eltűnt 1849. július 31-én a segesvári csatában. Eltűnt, nem elesett! Ma már a szibériai elhurcolást tagadók sem merik egyértelműen kijelenteni, hogy elesett Fehéregyházánál, hisz senki nem látta a holttestét, az a későbbi exhumálás alatt sem került elő. Életben maradásáról és fogságba eséséről viszont már korábban is akadtak bizonyítékok, szemtanúk. A legelső híradás talán éppen a segesvári ütközetben részt vett Bartha János honvéd százados 1860. december 8-án Tiszabecsen írt és a *Vasárnapi Ujság* december 30-i számában közölt levele volt arról, hogy egy székely ember a kertjében megtalálta a súlyosan sebesült költőt, a szénapadlásán elrejtette, és egy hétig ápolta, majd kikísérte az oláh határra. A sebesült csak ott árulta el neki, hogy ő Petőfi Sándor. A feltételezések szerint ott, Havasalföldön esett az oroszok fogságába.

A Petőfi-kutatók körében jól ismert Barátosi Lénárt Lajos neve és 1946-ban kelt naplója. Barátosi 17 éves gimnazistaként 1909-ben csatlakozott Otto von Geck svájci kutató ázsiai expedíciójához, hogy bizonyítékokat találjon Petőfi szibériai életéről. Nagyapja, a lengyel–rutén származású Hužiuk Fedor Petőfi barátja volt, s mert bizonyít-

téka – a szemtanú Borsos András káplár utolsó erejével egy papírlapra írt sorai – volt arról, hogy a költőt elhurcolták az oroszok, tíz év börtönt szenvedett nehéz vasban Kufstein várában. Barátosi sikerrel járt, rátalált az elhurcolt honvédek leszármazottaira és Petőfi sírjára, továbbá magyar nyelvű verseket is hozott haza, amelyeket átadott a Honvédelmi Minisztériumnak, ahol azok állítólag megsemmisültek. (Barátosi Lénárt Lajos eredeti kéziratának részletei megtalálhatók a Fuksz Sándor és Kiss Endre József válogatásában 2015-ben a *Magyarságtudományi Füzetek* sorozata *Kisenciklopédia* 25. számában megjelent *Az idő igaz, s eldönti, ami nem az... Petőfi Sándor szibériai életszakasza* című kiadványban.)

A *Nógrád* című lap 1988. március 12-i száma (tehát még a barguzini sír feltárása előtt) írt egy Sistyik István nevű kállói plébánosról, aki a temesvári fogolytáborban látta a sebesült Petőfit. Őt is elfogták az oroszok, de sikerült megszöknie.

Mindenképpen említésre méltó dr. Józsa Antal címzetes egyetemi tanárnak, a történelemtudományok doktorának 2001. január 21-én keltezett levele, amelyet Glatz Ferenchez, a Magyar Tudományos Akadémia elnökéhez intézett. Ez olvasható a *Magyarságtudományi Füzetek* fentebb említett számában. A szerző nem látja lezártnak a Petőfi-kérdést, javasolja a barguzini maradványok megvizsgálását. Szavahihetően bizonyítja, hogy Petőfi nem esett el a segesvári csatában. Idézek a levélből: „*Legutóbbi kolozsvári kutatásom alkalmával meglepő dokumentumra leltem, ami különben mindig szem előtt lehetett, s senki nem dugta el. (Az Erdélyi Magyar Múzeum gyűjteménye.) Ebből kiderül, hogy 1849. augusztus 3-án este Petőfi még élt, és jelentett Bemnek! Szóval még nincs vége a dalnak...*”

A 2021. augusztus 19-én megtartott **Petőfi Sándor-hírfolyam** előadói számos közvetlen és közvetett bizonyítékot hoztak fel előadásaikban

arról, hogy az elhurcolt költő Szibériában, a Bajkál-tó mellett élt 1856. május 18-án bekövetkezett haláláig.

E sorok írója Fuksz Sándor mellett a folyam társelnöke volt. A *Szibériában írt Petőfi-versek* című előadásom vázát az *Aracs* 2019. március 15-i számában közölt *Jus murmurandi Petőfi ügyében* című esszé képezte, amelyben a költőnek tulajdonított szibériai versek közül néhányat összevettem az itthon írt ismert költeményeivel. Döbbenetes hasonlóságokat fedeztem fel! Az ismétlések elkerülése végett csupán egy-egy szibériai és itthoni vers kezdősorait hozom fel példának. A *Barguzinban írt vers címe Júliának*. Fordításomban az első sorok így hangzanak:

„Zúg és süvölt az őszi szélvihar már,
Zörög az ágakon sok halott levél,
Mint rab kezén csörögnek a bilincsek,
Úgy viszi messze szavaimat a szél...”

Petőfi 1846. október 26-án Koltón írt *Erdélyben* című verse így kezdődik:

„Barangol és zúg, zúg az őszi szél,
Csörögnek a fák száraz lombjai,
Mint rab kezén a megrázott bilincs.
Hallgass, zugó szél, hadd beszéljek én!”

A Koltón született verset nem ismertem, csak jóval a fordításom megjelenése után fedeztem fel, tehát nem befolyásolt a munkámban. Az orosz verset Alekszej Tyivanyenko közölte Jurij Vinokur egykori barguzini lakosnak a múlt század 20-as éveiből megmaradt viharvert kéziratos füzeté alapján. Az akkor már Moszkvában élt Vinokur elmondása szerint ez a vers a régi barguzinai körében kéziratban terjedt kézzől kézre a „magyar őrnagy költő” más alkotásaival együtt. (Lásd Alekszej Tyivanyenko fordításomban 2017-ben a Magyarok Világszövetsége gondozásában megjelent *A szibériai „titkos fogoly”. Petőfi Sándor Barguzinban* című könyvének 190. oldalán.)

A következő előadó Sántha Attila kézdivásárhelyi irodalmár, nyelvész és kutató volt, aki a Segesváron történeteket rekonstruálta. Elmondta, hogy 2020. szeptember 2-án a csata helyszínén járt, próbálta beazonosítani a pontos helyszínt. Kisbún község 2010-ben megjelent román nyelvű

monográfiájában (Ion Eugen Sârbu: *Monografia localității Boiu*) felfedezett egy hivatkozást a kisbúni ortodox parókián található leírásra, miszerint a Küküllő jobb partján elterülő község lakói felmentek az Akasztóhegyre, onnan nézték a folyó bal partján, Héjjasfalván és Fehéregyházán történeteket. A leírás szerint volt ott egy orosz trombitás, aki hangjeleket adott más trombitásoknak, s így irányították a jobb parton előrenyomuló kozákokat. Az is kiderült, hogy a korábbi állításokkal ellentétben, amelyek szerint a jobb parton nem volt úthálózat, ott nem támadhatott az ellenség, egy orosz seregtest átkelt a Küküllőn, úgy került a honvédsereg hátába. Haller István, Fehéregyháza akkori birtokosa is ezt állította, de nem hittek a szavának. Heydte osztrák ezredes, aki állítólag látta a csatamezőn Petőfi holttestét, a folyó jobb oldalán haladt a kozákok nyomában, ott látta a nadrágjáig levetkőztetett és halottnak vélt férfit. Az Ispánkút, ahol Petőfi állítólag elesett, a túlparton van. Sántha Attila szerint a Heydte által látott „holttest” Lőrincz József, Bem titkára volt, aki az érdemrendeket tartotta rendben, ezért voltak mellette szétszórt papírok és kitüntetések. Lőrincz megmenekült, s augusztus 18-án Marosvásárhelyen elvette a Petőfinek szánt egyenruhát, amely – egy róla készült korabeli rajz tanúsága szerint – lötyögött rajta, mivel egy vékony, alacsony személy volt. Heydte leírása tökéletesen illett rá. Az előadó szerint az oroszok románokat is vittek Szibériába. Előadását ezzel zárta: semmi esetre sem lehet kijelenteni, hogy Petőfi meghalt Segesvárnál, és hogy az oroszok nem vittek magukkal hadifoglyokat.

Fuksz Sándor, mielőtt megtartotta volna *Nem vittek?* című előadását, elmondta, hogy a '80-as évek végén felkereste őt Falus Ottó Pál, aki Franz Fiedlernek, Bem erdélyi felderítőjének a dédunokája volt. Megmutatta dédapja naplóját, amelynek közreadására egyetlen itthoni újság sem vállalkozott, s annak részletei a burjátiai *Bajkál* című folyóiratban láttak napvilágot 1988 júniusában. Fiedler, aki oláh parasztnak öltözve társaival székkel járta be a környéket, leírja, hogy látta, amint az általa jól ismert költőt két kozák utolérte, s az egyik karddal sújtott rá, a másik dzsidával szúrta meg. Meghagyta a legényeinek, hogy hozzák ki Petőfit, nehogy az osztrákok kezébe kerüljön. Megtalálták a súlyos sebesültet, bekötözték a se-

beit, és szekéren Segesvárra vitték egy parasztházba. Négy év múlva tudta meg egyik barátjától, hogy Petőfit „elhurcolták a muszkák”.

Áttérve tulajdonképpen előadására, Fuksz Sándor idézett Kosáry Domokosnak, az MTA rendszerváltás utáni első elnökének 1991-ben a Hajdú-bihari Naplóban megjelent nyilatkozatából, amely szerint nincs bizonyítéka annak, hogy Petőfi Szibériába kerülhetett volna. Öt évvel később Fekete Sándor, a kor egyik legtekintélyesebb Petőfi-kutatója azt írta, hogy felesleges megvizsgálni a barguzini sírból előkerült csontokat, mert azok nem a költő földi maradványai. Sajnos, ma is itt tartunk a „tudományos érvekkel”! Legfőbb érvük az volt, és ma is az, hogy az osztrák–orosz megállapodás értelmében az oroszok minden hadifoglyot – a lengyelek kivételével – átadtak a császáriaknak. Csakhogy az egyezmények megszegését nem szokás írásba foglalni! A nemrég elhunyt Kéri Edit a bécsi állami levéltárban megtalálta a minisztertanács titkos jegyzőkönyvét, amely szerint arra kéri I. Miklós cárt, hogy a magyar hadifoglyokat vigyék Szibériába, ahonnan nem tudnak visszajönni. Az első világháborús magyar hadifoglyok találkoztak az 1849-ben elhurcolt honvédek leszármazottai-val, sőt néhány esetben elaggott honvédekkel is, amiről hazatérésük után beszámoltak. Sőt voltak olyan egykori szabadságharcosok, akik az első világháborús foglyokkal együtt tértek haza! Köztük volt Minarovics Vendel, Petőfi unokaöccse, akinek Fery Sándor, az akkori Legfelsőbb Bíróság tagja segített, s az ő szavahihetősége nem vonható kétségbe. Minarovics Kiskunfélegyházára jött haza, ahol pár évvel később elhunyt.

Ezt követően bemutattak egy videófelvételt, amelyet Fuksz Sándor készített Heves városában az azóta már elhunyt Szűcs Ferencsel, akinek az apja első világháborús hadifogoly volt Szibériában. Az ő elmondása szerint egy társával megszökött a vonatról, s egy kis településen kértek menedéket. Kiderült, hogy a házigazda értett valamennyit magyarul, és ő Petőfi, azaz Petrovics Sándor unokájának mondta magát. Beszél Petőfi eltemetéséről is, elmondta: az ortodox pápa nem engedte, hogy a pravoszlávok temetőjébe kerüljön, ezért a bajtársai titokban, sietve egy már meglévő sírba helyezték a költő holttestét. Ez beigazolódtott Barguzinban, amikor feltárták a sírt, hisz a csontváz nem volt koporsóban, és alatta egy ko-

porsóba temetett maradványokat is találtak. A két hadifogoly eljutott egy kikötőbe, ahonnan hajóra szállva kalandos úton sikerült hazajönniük.

Rövid szünet után Karáth Imre, a Kecskeméti Televízió szerkesztője következett, aki 1989-ben ott volt Barguzinban a sír feltárásánál, és dokumentumfilmet készített róla, amely naplószerűen mutatta be az expedíció munkáját. Tíz év elteltével visszament Szibériába, elkészítette a film folytatását. Elmondta, hogy az első rész bemutatása után milyen retorziók érték, munkatársaival együtt eltávolították a televíziótól, s csak évek múlva került oda vissza. Még a film vetítése előtt megjegyezte, hogy már 1989-ben szembetűnő volt az a prekonceptió, amellyel a feltárásokat fogadták. Az MTA bizottsága eleve elfogultan és előzetes véleménynyel állt hozzá a kérdéshez, amikor megérkeztek a csontmaradványokkal, és a vizsgálóbizottság elé került az anyag. 1990-ben repülőgéppel utazott Moszkvába a Szovjet Tudományos Akadémia antropológiai intézetébe, s véletlenül mellette ült Kovács Gyula, a magyar antropológiai bizottság tagja, aki egy orosz nyelvű levelet mutatott neki, amelyben az állt, hogy a csontváz egy nő maradványa, azaz egy előzetes állásfoglalás volt akkor, amikor még meg sem tekintette a bizottság a leleteket. Visszatérve tíz év elteltével Szibériába, azt tapasztalta, hogy mennyire megváltozott a helyiek véleménye, milyen nagymértékben befolyásolta a burját tudósokat a Petőfinek tulajdonított földi maradványokkal szembeni hivatalos álláspont. Ezután levetítésre került az *Egy legenda nyomában* című film második része, amely ezzel a Mikszáth-idézettel kezdődik: „...ha a Petőfi-keresők semmit sem találnak, akkor ez fiaskó; ha Petőfi helyett mást hoznak haza, akkor ez botrány; ha pedig magát Petőfit hoznák haza, akkor úgysem hiszi el senki...”

A filmben megszólaltak mindkét oldal hívei, elsőként V. K. Agalov, a Burját Köztársaság akkori miniszterelnöke. Elmondta, hogy a 19. század derekán sok embert deportáltak Szibériába, főleg lengyeleket, de nem kizárt, hogy magyarok is voltak köztük, ezért is engedélyezték a sírok feltárását. A megtalált és Petőfinek tulajdonított csontváz Oroszország tulajdonát képezi, de ők hozzájárulnak a vizsgálatok további folytatásához.

Őt követte A. A. Petrunyin, aki 1989-ben a Burját Köztársaság kulturális miniszterhelyettese volt. A feltárásoknál ő képviselte a miniszterta-

nácsot, segítette a munkálatok elvégzését. 1990 januárjában nemzetközi bizottság alakult Petőfi Sándor maradványainak azonosítására. E bizottságnak rajta kívül tagja volt Alekszej Nyikolajevics Tyivanyenko, Nyikolaj Ivanovics Krjucskov, a volt miniszterelnök-helyettes és Borisz Vasziljevics Danyilov, a Burját Tudományos Központ felelős titkára. A moszkvai tanácskozáson Alekszejev akadémikus a tudományos vizsgálatok második vagy harmadik napján azt mondta neki, hogy valószínűleg férfi maradványai kerültek elő a sírból, nem kizárt, hogy Petőfié. Ez a beszélgetés délben történt. A szovjet kutatócsoport vezetője, Alekszejev akadémikus és magyar részről dr. Harsányi László csoportvezető délután hivatalosak voltak a magyar követségre. Két óra hosszat beszélgettek ott, s visszatérve kijelentették, hogy női maradványokról van szó, pedig a kutatásokat még nem fejezték be.

Alekszej Vasziljevics Tyivanyenko régész, aki 1989-ben a Burját Tudományos Központ tudományos munkatársa volt, a feltárások előzményeit összegezte, beszélt a múlt század elején hazatért első világháborús magyar foglyoktól származó híradásokról, amelyek Petőfi szibériai életéről szóltak, valamint egy munkácsi újságíróval (Vaszil Pahirja – D. Á.) kialakult kapcsolatát is megemléltette. Elmondta, hogy egy egykori helybeli polgár, de már Moszkvában élő idős férfi, Jurij Davidovics Vinokur mutatta meg nekik a barguzini sír helyét, amely a fivérének és Küchelbecker orosz dekabristának a sírhelye mellett volt. Tyivanyenko a moszkvai nemzetközi bizottság ülésén nyomban látta, hogy az ő álláspontjukat nem fogják elfogadni. Retorziók érték ezután, a benyújtott doktori disszertációját nem fogadták el, sőt a Szovjet Tudományos Akadémia tagjai közül is kizárták. Bár még a csontváz ott volt náluk, Magyarországon azt híresztelték, hogy egy nő maradványai, pedig legfeljebb csak fényképen láthatták.

Megszólalt a filmben A. I. Burajev antropológus, a Burját Tudományos Központ osztályvezetője is. Együtt dolgozott Kiszely István professzorral és az amerikai Bruce Latimerrel, nagyon jól megértették egymást. Az antropológiai adatok alapján nem tudták megállapítani, hogy valóban Petőfi földi maradványait találták-e meg, de ennek semmi nem mondott ellent. Állítja, hogy férficsontváz volt, bár nőies vonásokat is megfigyeltek rajta.

Az elhunyt életkora, testmagassága megegyezett Petőfiével. A genetikusoknak kell kimondaniuk a döntő szót. Véleménye szerint folytatni kell a vizsgálatot.

A filmben 2000 novemberében rögzítették dr. Ratzky Rita irodalomtörténésznek, a Petőfi Irodalmi Múzeum akkori főigazgatójának a véleményét is, aki szerint semmilyen nyom nem utal arra, hogy Petőfi a segesvári csata után tovább élt volna.

Dr. Hermann Róbert történész, a Hadtörténelmi Intézet igazgatója határozottan cáfolta, hogy Petőfi fogságba esett volna. Egy Bauer Lajos nevű őrnagyra hivatkozott, aki szintén Bem törzskarához tartozott, fogságba esett, de megszökött, s elmondása szerint Petőfi nem volt a foglyok között. Dr. Hermann Róbert véleménye szerint előbb be kellene bizonyítani, hogy a költő fogságba esett, mert enélkül értelmetlen az antropológiai és genetikai vizsgálat, nem kell a kérdéssel tovább foglalkozni. Azt állította, hogy teljesen fölösleges volt a barguzini expedíció, nem kellett volna az akadémiának ebbe belemennie. Meglehetősen fölényes nyilatkozatában elhangzott: ha nem halt meg Petőfi, akkor talán elment román vándorpópának az erdélyi havasokba, ami ugyan nem valószínű, s akár Arany Jánost is kereshetnének Szibériában. Szerinte el kellene felejteni az egész barguzini történetet, nincs értelme elvégezni a DNS-vizsgálatot.

Hasonló értelemben beszélt dr. Kovács László régész, az MTA Régészeti Intézetének igazgatóhelyettese is. Határozottan kijelentette, hogy a barguzini csontváz nem Petőfié, ezt állapították meg az akadémia kijelölt szakemberei. Szerinte a légvár összeomlott, csőddel ért véget az egész akció. Ennek bizonyítására haza kellene hozni a csontokat, minden darabot, s három intézményben kellene megvizsgáltatni, amelyek közül egyet Kiszely István jelölne ki, a másik kettőt ők. A film narrátora szerint az álláspontok annyiban közeltek egymáshoz, hogy mindkét fél a DNS-vizsgálatot tartotta volna elfogadhatónak.

A következő nyilatkozó az azóta már elhunyt dr. Kiszely István antropológus, a barguzini expedíció szakmai vezetője volt. Vele is 2000 novemberében készült az interjú. Ő a huszadik század legnagyobb krimijének nevezte az egészet, mivel egy tudományos vizsgálatból politikai ügyet csináltak. „Nem kívánatos Petőfinek a magyarság-

eszméje és nem kívánatos a szabadság eszméje most. Ez van a háttérben, s nagyon primitív embereknek nagyon primitív presztízskérdése mozgatja az egész ügyet. Teljesen érthetetlen, hogy egy ország ilyen primitíven viselkedjen egy probléma megoldásánál” – mondta. Hozzátette: áll elébe az esetleges nemleges eredménynek is, hisz a tudomány magában hordja a tévedhetőséget, de ő Barguzinban egyértelműen Petőfi csontvázát látta, mivel Petőfi minden egyedi jellegzetessége, a sérülései, a szemfoga, a sípcsonthjának torziós elcsavarodása megvolt a csontvázon, s ezt a két amerikai és a szovjet antropológus ott írásba is foglalták. Megítélése szerint a csontvázat nem szabad hazahozni (akkor Amerikában volt – D. Á.), mivel bizonyos körök kérték 1990-ben telexen a Szovjet Tudományos Akadémiát, hogy semmisítsék meg a barguzini 7-es számú sírból előkerült maradványokat.

Dr. Farkas Gyula antropológus, a szegedi József Attila Tudományegyetem tanára elmondta, hogy ő csupán a barguzini és az esetleg hazahozandó csontváz azonosításában hajlandó részt venni, mivel ő nem genetikus.

Természetesen szót kapott a filmben Morvai Ferenc, a Petőfi Bizottság elnöke, a barguzini expedíció vezetője is. Elmondta, hogy a nevével visszaélve megpróbálták a csontvázat az Egyesült Államokból elhozni, de nem tudták, hogy milyen feltételekkel helyezte ott letétbe. Ő is egy tisztességesen elvégzett DNS-vizsgálatban látja a megoldást.

Dr. Raskó István, az MTA Szegedi Biológiai Kutatóközpontja Genetikai Intézetének igazgatója 2000 szeptemberében arról beszélt, hogy olyan régi csontokból is lehet DNS-t izolálni, mint például a múmiák. Ez nem elsősorban a csontok korától függ, hanem attól a környezettől, ahová a halottat eltemették. Az így izolált DNS-ből meg lehet határozni az illető nemét.

Dr. Holló Zsolt, a H-MED Diagnosztika Kft. genetikai részlegvezetője szerint a laboratóriumukban viszonylag olcsón meg tudnák vizsgálni a DNS-mintát, amennyiben felkérjük őket erre.

Ez a véleménye dr. Lászik Andrásnak, a Semmelweis Egyetem Igazságügyi Orvostani Intézete DNS-laboratóriuma vezetőjének is. Több ezer éves, sőt egy hétmillió esztendőss szervezetből is, például egy rovarból, amelyre gyanta cseppent, ki lehet

vonni DNS-molekulát. Természetesen és könnyen meg tudják állapítani a DNS alapján a halott nemét is. Petőfi állítólagos maradványainak a vizsgálatánál is ez lenne az első lépés. Ez a vizsgálat néhány hét alatt elvégezhető. Szívesen elvállalnák ezt a munkát, mert ez a feladatuk. A filmben elhangzott, hogy az akkori (azaz a húsz évvel ezelőtli! – D. Á.) genetikai módszerekkel tökéletes biztonsággal elvégezhető volna a kromoszómvizsgálatokat, kideríthették volna, hogy férfi- vagy női csontváz került-e elő a barguzini sírból. Ha női, akkor lezártnak tekinthetjük a Petőfi-legendát, ám ha férfi, akkor a szülei sírjából vett apró csontmintával összehasonlítva meg lehetne állapítani, hogy a költőt valóban Szibériában érte-e a halál. Ezt a vizsgálati módszert mindkét félnek el kellene fogadnia.

A vetítés után a film alkotója elmondta, amit valamennyien tudunk, hogy ezek a vizsgálatok azóta sem történtek meg. Ennek több oka van: amikor az akadémiához fordult, azt a döbbenetes választ kapta, hogy Moszkvában hivatalosan több mintát vettek a csontvázból, de azok elvesztek. Pedig ahogy Rákóczi és Kossuth hamvait hazahozták, úgy kellene elérni azt is, hogy Petőfi földi maradványa itthoni földben nyugodjanak. Szégyenletesnek tartja ezt az állapotot, hogy a legnagyobb nemzeti költőnk ügye még nincs lezárva.

Tatár József kőszegi Petőfi-kutató Manasses Dániel peréről számolt be. Manasses is hadifogolyként került Szibériába, s amikor huszonnyolc év múlva kiszabadult, és 1877-ben sikerült hazajönnie, elmondta, hogy egy ólombányában együtt dolgozott Petőfivel. Vizsgálóbizottság elé idézték, s azt állították róla, hogy csaló, ezért börtönbe zárták. Az ügy ahhoz vezetett, hogy a szibériai Petőfi-kutatást egy fél évszázadra befagyasztották. 1877 tavaszán több egykori magyar hadifogoly érkezett haza Szibériából, s többen közülük azt állították, hogy találkoztak Petőfivel, aki ott ólombányában dolgozott. Az első hírhozó Szatmárból Boros Sándor volt, aki ugyanazt mondta el, amit később Manasses. Ugyanakkor két lengyel hadifogoly (Anton és Iwan Wiszniewski – D. Á.) érkezett Magyarországra, Svájcba tartottak, s ők is tanúsították, hogy újságírónak elmondták, hogy Szibériában találkoztak Petőfi Sándorral. Mivel rajtuk kívül más hazatért honvédek is ezt állították, felbolydult az ország, sőt külföldi lapok, például a L'Humanité és a Times is írt róla. A köz-

